

SPECIALIZUOTŲ PROKURORŲ, TIRIANČIŲ NEPILNAMEČIŲ NUSIKALTIMUS, POREIKIO, GALIMO DARBO KRŪVIO IR OPTIMALAUS JŲ SKAIČIAUS NUSTATYMAS (2001)

Rėmėjai ir bendradarbiaujančios institucijos: Jungtinių Tautų vystymo programa, Lietuvos Respublikos Generalinė prokuratūra pagal Nepilnamečių justicijos programą

Tyrėjų grupė: J. Misiūnas, V. Kalpokas, G. Sakalauskas, V. Valeckaitė, V. Ramanauskienė, A. Dapšys

Tyrimas buvo atliktas siekiant nustatyti prokurorų specializacijos nepilnamečių bylose poreikį, įvertinti prokurorų darbo krūvį, prokurorų požiūrį į nepilnamečių nusikalstamumo problemas, jų profesinį pasirengimą bei kvalifikacijos kėlimo būklę ir taip patobulinti Lietuvos baudžiamosios justicijos sistemą, įgalinant efektyviau ir teisingiau spręsti nepilnamečių nusikalstamumo problemas. Tyrimo rėmuose atlikta nepilnamečių nusikalstamumo Lietuvoje raidos 1999-2000 m. statistinė analizė, analizuojama Lietuvos Respublikos prokuratūros sistema, prokurorų funkcijos nepilnamečių baudžiamosiose bylose bei specializuotų prokurorų nepilnamečių byloms nagrinėti teisinė padėtis užsienio valstybėse (Italijoje, Suomijoje, Vokietijoje). Sociologinės prokurorų apklausos būdu tiriama, ar prokurorus tenkina jų darbo krūvis, kokios aplinkybės trukdo racionaliai panaudoti darbo laiką, ar prokuratūrose yra skiriami specializuoti prokurorai nepilnamečių byloms, ar respondentai domisi nepilnamečių nusikalstamumo ir baudžiamosios atsakomybės problemomis ir kt.

Tyrimo rezultatai patvirtina, kad prokurorų specializacija nepilnamečių byloms yra reikalinga, atsižvelgiant į nepilnamečių nusikalstamumo specifiškumą bei raidos tendencijas, taip pat pačių prokurorų nuomonę. Nepilnamečių padarytų ir išaiškintų nusikaltimų dalis tarp visų išaiškintų nusikaltimų 1998-2000 m. vidutiniškai sudarė 16,2 proc. (2000 m. – 16,7 proc.). Išaiškintų nusikaltusių nepilnamečių asmenų dalis tarp visų nusikaltusių asmenų pastaraisiais metais sudarė apie 14 proc. Nepilnamečių baudžiamųjų bylų, išnagrinėtų 1999-2000 m. apylinkių teismuose dalies vidurkis tarp visų baudžiamųjų bylų (išskyrus bylas dėl akivaizdžių nusikaltimų) Lietuvoje sudarė 12,9 proc. Nepilnamečių baudžiamųjų bylų, išnagrinėtų 1999-2000 m. apygardų teismuose (I instancija) dalies vidurkis tarp visų baudžiamųjų bylų Lietuvoje sudarė 8,7 proc. Tokiu būdu nepilnamečių nusikaltimai ir baudžiamosios bylos sudaro vidutiniškai apie 15 proc. tarp visų nusikaltimų ir baudžiamųjų bylų. Didžioji dalis tyrime apklaustų prokurorų (apie 70 proc.) manė, jog prokurorų specializacija nepilnamečių byloms yra reikalinga.

Specializuotų prokurorų skaičių reikėtų nustatyti atsižvelgiant į nepilnamečių nusikaltimų ir baudžiamųjų bylų dalį tarp visų nusikaltimų ir baudžiamųjų bylų (apie 15 proc.), į prokurorų pateiktus duomenis apie tai, kiek jų darbo laiko užima darbas su nepilnamečiais (apie 17 proc.) ir į prokurorų pasiūlytą specializuotų prokurorų skaičių (vidutiniškai 2,3 prokuroro).

Nepilnamečių byloms specializuotų prokurorų darbą turėtų sudaryti: 1) medžiagos tyrimo, pareiškimų, bylų, kuriose nepilnamečiai yra įtariamaisiais ar nusikaltimų aukomis, kontrolė, 2) tokios medžiagos, pareiškimų, bylų tyrimas, 3) kaltinimo palaikymas tokiose bylose, 4) nepilnamečiams paskirtų bausmių vykdymo priežiūra, 5) dalyvavimas ginant nepilnamečių civilines teises, 6) nepilnamečių bylų statistikos apdorojimas. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad naujasis LR baudžiamasis kodeksas numato galimybę tam tikrais atvejais taikyti nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės nuostatas ir asmenims nuo 18 iki 20 metų. Su tokių asmenų bylomis taip pat turėtų dirbti nepilnamečių byloms specializuoti prokurorai.